

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

per spec em
Mikkelsen, W

Særtryk af
Odense Katedralskoles Indbydelsesskrift.

1935.

Drengen, Djævelen og Digteren

I skoleprogrammet for 1859 har Odense skoles højtfortjente historiker, rektor *R. J. F. Henrichsen* offentliggjort et par kongelige reskripter om en discipel, der i 1720 forskrev sig til Fanden, men derefter fortsætter han: „Biskoppens Indstillinger findes ikke mere, ei heller har det hidtil været mig muligt andenstedsfra at forskaffe Oplysning om de nærmere Omstændigheder ved denne Sag . . .“, og senere synes Henrichsen ikke at have fremdraget andre dokumenter. Da adgangen til centraladministrationens arkiver dengang var overordentlig vanskelig, var Henrichsen henvist til at arbejde i de spredte og daarligt ordnede arkiver, der fandtes i Odense, og her fandt han en rigdom av oplysninger om skolens historie og trykte dem i en statelig række av programmer. Et tilfældigt fund av en copi av nedenstaaende digt i Karen Brahes bibliotek viste imidlertid, at der fandtes i hvert fald ett punkt i sagen, der laa udenfor det sædvanlige, og de til Danske Kancelli indgaaede breve er nu let tilgængelige i Rigsarkivet, saa sagen kan oplyses paa næsten alle punkter.

I 1719 kom en lille tolvaars dreng, *Hans Bille Mikelsen*, fra Ribe til Odense for at gaa i skole. Han stod ene i verden, da han var født udenfor ægteskab — 1706 23. november i Ribe ¹⁾ —, hans mor *Anne Hansdatter* var død i Slesvig ved nytåarstid 1716, og fra sin far, daværende schoutbynacht *Mikkel Bille*, fik han intet. Faderen, der tilhørte den bekendte adelsfamilie, havde som premierlieutenant indladt sig med

moderen; han avancerede hurtigt, døde 'som viceadmiral, og synes ganske at have tabt forbindelsen med sin søn.²⁾

En oktoberdag 1720 var Hans Bille i trist humør og „tænckte hand var et fattigt baren og hafde intet at hielpe sig med, var der foruden paa stedet fremmed og venneløs og har intet got af faderen“. Han gik da i tredie lectie, men havde faaet lov at sidde paa en ældre kammerats, den tyveaarige *Hans Kyhls*³⁾ værelse, og her fik han den forvorpne ide at skaffe sig fremgang i verden ved at forskrive sig til fanden, og i sin kladdebog skrev han da følgende brev:

„Mon frere, frater diabolus ad te cito cito diabolum.

Jeg underskrefne gjør forbund med dig, at jeg om 30 aars mod⁴⁾ vil være din baade til lif og siæl, dersom du skaffer mig 10 rdl. først til klæder, dernæst siden i hver uge 6 rdl., og at jeg kand faa saa got et nemme, som nogen icke har i de samme aar, saa vil jeg, som for er meldt, være din til samme dato, hvilket jeg med min egen haand vil testere.

Hans Bille Michelsen.

Datum Odense d. 1. November Anno 1720.

Senere kom Hans Kyhl av 4. lectie og *Peter Zeuthen*⁵⁾ op paa kammeret om aftnen, og Hans Bille viste dem kladden, men den var saa ilde skrevet, at Kyhl bad ham læse den højt. Det gjorde Hans Bille, men da der stod „n. n.“ i stedet for navnet, spurgte Kyhl ham, hvad det skulde betyde, og hertil svarede han, at det var for at narre fanden, og at saadan havde den skrevet, der forleden aar i København havde givet sig til fanden. Kyhl skammede ham ud og truede med at fortælle det til lærerne, hvortil Hans Bille svarede, „at det var ichun gøglerie“, og bad ham tie overfor de andre drenge, for at de ikke skulde drille ham med det. Han bad yderligere Zeuthen rive kladden i stykker, for at de andre disciple ikke skulde faa den at se

„og siden narre ham deraf“, og det gjorde Zeuthen. Nu skulde man tro, at Hans Bille var blevet kureret, men den følgende nat klokken tolv renskrev han brevet og gik saa med det hos sig et par dage, aabenbart for at samle mod, og om aftenen før Alle Helgens dag klokken tre kvarter til 5 kastede han den ind under den store kirkedør i Graabrødre kirke⁶⁾ og mente, at han der vilde faa skriftligt svar fra fanden, men da han søgte det Alle Helgens dag — d. 1. november — efter prædikenen kl. 1, fandt han intet, og nu græd han av frygt for, at fanden skulde have faaet sedlen. Først tænkte han paa at spørge sine kammerater, men han turde alligevel ikke. Han søgte efter sedlen i kirkestolen og havde haft i sinde at brænde den, men den var og blev borte. Med mindre fanden har haft fingre i brevet og har læst det og lagt det tilbage igen og alt-saa ikke entreret paa det foretagende, maa sedlen nu have ligget i kirken, for her blev det fundet aabent, som om det var læst, søndagen før Mortensdag — 10. november — kl. 11 om formiddagen av Christen Klokkers tjenestepige Karen Henriksdatter, der imidlertid ikke turde beholde et saa farligt dokument, men afleverede det til en gymnasiast *Didrik Rup*,⁷⁾ som lod det gaa videre til 3. lektie høreren *Zimmer*.⁸⁾ Han bragte det til conrectoren *Thomas Aabye*,⁹⁾ som straks henvendte sig til biskoppen *Jacob Lodberg*,¹⁰⁾ og han beordrede sagen undersøgt av byens provst med bisidere.

Denne gejstlige kommission mødtes i St. Knuds kirkes conventshus d. 25. november, og dens medlemmer var provsten *Jens Hee*, sognepræst ved Graabrødre kirke, St. Knuds sognepræst *Matthias Bloch* og kapellanen ved samme kirke *Niels Sass*. En udskrift av det avholdte forhør, paa hvilken ovenstaaende er bygget, blev som bilag sendt med biskoppens indstilling til kancelliet. Da provsten i retten spurgte Hans Bille, om han ikke efter den dag, da han ikke fandt hverken sit brev eller svar, havde haft anfægtelser, svarede han

nej, men „bad med grædende taare, at prosten med assessoribus ville bede for ham hos øfrigheden, at han icke skulle faa for mange hug, omendskiønt hand maatte bekiende, at hand vel havde fortient stoor straf efter som Guds søn haver lid meere plage for hans arme siæl end hand nu kunde lide for sin forseelse imod Guds søn og sin gienløser“. Som sine motiver nævnede han som ovenfor sin fattige og venneløse stilling, „og lagde dette til, at hand dagen tilforn havde været paa adskillige steder og bedet om brød, men hafde intet faaet“.

Saaledes fremstillede Hans Bille altsaa selv sin sag, og bortset fra at vor tid vel i hans sag nærmest vilde se noget patologisk eller maaske kun taabelige drenge-streger, saa giver hans vanskelige stilling i samfundet og hans fattigdom dog en forklaring paa den handling, der sikkert baade for ham og tiden var alvor. Hans krav til fanden er jo økonomisk beskedne, men hans ønske om at være den bedst begavede i sin samtid har anderledes dimensioner og vidner om ærgerighed, samtidig med at naiviteten lyser ud av hans haab om at kunne narre fanden. For at forstaa og bedømme sagens videre forløb, maa man gøre sig klart, at for samtiden var der ikke tvivl om, at et menneske kunde slutte kontrakt med den onde selv, og Christian V's danske lov bestemte: - 6 - 1 - 9 - „Befindis nogen troldmand eller troldquinde at have forsoret Gud og sin hellige daab og christendom og hengivet sig til dievelen, den bør levindis at kastas paa ilden og opbrændis“, saa det saa alvorligt nok ud for den lille Hans, men som saa ofte tog autoriteterne betydelig lempeligere paa sagen, end lovgivningen krævede, og hele sagen blev avgjort administrativt, uden at være behandlet for domstolene. Det var imidlertid ikke altid, at de arme djævløse slap saa billigt fra deres forskrivninger. Saaledes blev netop paa denne tid — 1721 og 1724 — to soldater henrettet, ganske vist ved hals-hugning, fordi de havde forskrevet sig til fanden, og

endnu saa sent som 1752 blev en vendelbo sat i Viborg tugthus paa ubestemt tid av samme grund. *Holberg* beskæftiger sig med problemet, dels i „Hexerie eller blind Allarm“, hvori der i almindelighed satiriseres over overtro (1723), dels i sin 92. epistel, hvor han vel ikke helt afviser troen paa spøgelse, men hvor han taler med megen overlegenhed om forskrivningerne og fortæller: „Jeg haver udi min ungdom engang fundet en Forskrivelse, hvorudi en ung Person havde forbundet sig til Fanden, og derfor stipuleret sig aarligen en Tønde Guld. Jeg overleverede Forskrivelsen til hans private Præceptor, hvilken reev den i Stykker, og bad mig tie dermed, sigende, at han i Eenrum vilde straffe ham derfor. Man kand heraf indbilde sig, at Fanden da ikke var par Cassa, for at udrede saadan Sum, og derfor ikke har villet denne Gang modtage Obligationen.“ *Holbergs* overlegenhed overfor fænomenet deltes ikke av hele hans samtid, ofte slap dog de skyldige med en langt ringere straf, end den truende henrettelse, men nogen fast linje i retning av større mildhed synes dog ikke at være fulgt. I 1733 fik saaledes en discipel i Fredericia latinskole for denne forseelse sin straf nedsat fra dødsstraf til ris paa kroppen og livsvarigt arbejde paa Bremerholm.¹¹⁾

Efter provstens forhør avsendte biskop *Lodberg* d. 28. november sin indstilling til kancelliet. Han var biskop fra 1718 til sin død 1731 og skildres som en retsindig og energisk mand, der særlig tog sig av stiftets filantropiske institutioner. Indstillingen, der vidner om baade overlegenhed og forstaaelse, blev fulgt av kongen, og dens hovedindhold er følgende: En discipel i Odense skole har „til allis store bedrøvelse udi disse dage gjort pagt med diefvelen“. Sagen refereres i overensstemmelse med forhøret, og derefter fortsættes om *Hans Bille*: „Hand er extrem fattig og meget ilde optugtet, og som hand kun kort tid hafver været her i skolen, lidet bekant af sine lærere for andet end løgn, forsømmelse og sligt. I hans saligheds sag var hand

saa got som vankundig, da hand kom her, men ved idelig catechization, som her i skolen skeer, er nu færdig til at svare, omendskiønt gemyttet ikke hafver kundet blefvet corrigeret efter hans læreris ønske." Brevet „er efter min tanke meget dumt og vanvittigt skrefven, og hand self var i begyndelsen saa gandske uden samvittighed, at da hand af hans lærere blev examineret og vedstod gierningen, fattede dog ikke sin synds storhed, men meente, han vilde have skiemtet med Sathan og fixeret ham. Klæde og føde hafde hand dog af skolens beneficies og folckis miskundhed og var saa viit ikke drefven til at falde i slig desperation . . . Som hans gierning hafver fortient døden og ingen anden end Eders Kongl. Mayt. kand pardonnerer ham“, saa beder biskoppen om kongelig resolution paa, hvorvidt han skal følge loven, „ . . . men i henseende til hans barne alder og slette optugtelse om hand . . . maatte pardonneris paa lifvet“. Som straf foreslaas indsættelse i Børnehuset d. v. s. tugthuset paa Christianshavn, da der ikke i Odense findes noget sted, hvor han kan anbringes varigt og ved arbejde. Desuden spørges, „om hand, som billigt er, for hans gierning skarp skulle piskes“, og om han ikke skal staa aabenbar skrifte, og endelig om dette i bekræftende fald skal ske i Odense eller i Børnehuset. Den sidste bemærkning viser, at biskop Lodberg trygt har regnet med, at barnet vilde komme i tugthuset og altsaa slippe fra det med livet. Indstillingen er dateret 27. november.

Iøvrigt viser indstillingen ikke blot biskoppens rolige greb paa tingene, men man ser, at Hans Bille aabenbart for at undskylde sig har gjort sin armod endnu større, end den var, og at han i det hele taget ikke har hørt til de gode børn. Man maa nemlig her ikke glemme, at en positiv religiøs indstilling var grundlaget for hele tidens liv, og at kundskaber i kristendom var skoleundervisningens kerne, og biskoppen har forstaaet, at naar det glippede paa dette sidste punkt, skyldtes det for en væsentlig del drengens slette opdragelse.

Sammen med biskop Lodbergs indstilling modtog kongen nedenstaaende digt:

Den stormægtigste og hoybaarne fyrste
kong *Friederich den Fierde*
for
et fattig, forladt schole-barn nafnlig
Hans Bilde Michelsøn.

Stormægtigste monarch, dend helved-glubske løve,
som farer verden om, har tragtet at berøve
os / ach det smerter os / et lam udaf vor hior
Hans Bilde Michelsøn, som kom til os i fior.
Men himlen haver haft i dette verck et øje,
hvis forsiun haver vil' for lam og hyrde føje,
at helveds agt omsonst og uden fremgang blef:
i christne hænder falt det bref, som barnet skref.
Om naade beder ieg! Hans synd hand self erkiender.
Jeg haaber, at min Gud min konges hierte vender,
til hvad som fremme kand et barns tarf og gafn,
saa supplicerer jeg og hand i Herrens nafn!
Hans graad beveger mig, min graad, ieg og vil haabe,
skal røre kongens siæl, at hand pardon skal raabe
for den, som sluppen er af Satans heede garn.
Tænk, naadig kong, tænk, at barnet er et barn!

Allerunderdanigst og væmodigst af

Thomas Aabye

Design. prof. et conrect.

Ottense Schole d. 28. Nov. 1720.

Da man ellers ved om Ths. Aabye, der 1733—48 var rektor i Odense, at han var en stridbar og nævenyttig herre, der blandede sig i meget, der ikke kom ham ved, laa i strid med lærere og elever og ikke rigtig kendte forskel paa dit og mit, undres man unægtelig noget over at se ham som digter og forbeder! Digtet er vel

VIII

hverken værre eller bedre end tidens øvrige knirkende og svulmende barokvers, og det eneste værk i bunden stil, man kender fra hans haand, et lille digt i anledning av Tordenskjolds død, er ikke meget bedre bevendt, men i sine talløse breve og retsindlæg skrev Aabye en kraftig og til tider ganske fix pen. Da han iøvrigt var en mand, der gerne vilde trænge sig frem, gætter man næppe fejl, naar man i denne versificerede ansøgning ser et udtryk for Aabyes trang til at gøre sig bemærket. Paa baggrund av biskoppens indstilling var det jo ganske farefrit at optræde som den arme synders forbeder, og det kunde give forfatteren et flatterende skær av kristelig medlidenhed. Digtet ligger nu som bilag til sagen i Danske Kancellis arkiv, men en noget unøjagtig avskrift findes i Karen Brahes bibliotek,¹²⁾ saa digtet maa have været kendt i samtiden, og dette kendskab kan formodentlig kun stamme fra Aabye selv.

Imidlertid kom sagen for i conseillet d. 11. december, og her blev det besluttet i alt væsentlig at følge biskoppens indstilling, og d. 13. avsendtes til ham det kongebrev, der blev fundet i bispearkivet av Henrichsen, og hvori det hedder: „ . . . saa er Vores allernaadigste villie og befaling, at du strax skal lade barnet indsette udi forvaring paa vand og brød i tre uger og gøre den anstalt, at det imidlertid bliver i skolen straffet og pisket engang om ugen, dernæst af præsten alvorligen foreholdet sin begangne daarlige forseelse, saa at det for meenigheden kand lade se sin fortrydelse derover, hvorefter det hid oversendes og til arbeide i Børnehuset leveres . . . “.

Vort kendskab til, hvordan straffe exekveredes her i skolen, hviler paa de ligeledes i skoleprogrammet for 1859 trykte „Leges poenarum“, der stammer fra rektor *Elias Naurs* tid og vistnok er fra aaret 1684. Delinkventen maatte, hvis han da som Hans Bille hørte til de mindre drenge, „løse buxerne“ og fik paa den bare bagdel indtil 20 slag av riset enten med den tykke eller

den tynde ende, og i dette tilfælde har den av fasten udmattede dreng sikkert faaet maximum, og man forstaar baade hans bøn om ikke at maatte faa for mange hug og hans trang til at stikke av fra det hele, selvom straffen jo var lempelig i forhold til den død paa baallet, der var fastsat i loven. Allerede inden de tre uger var gaaet, skrev biskop Lodberg til kancelliet, at han havde modtaget og efterlevet den kongelige ordre, men at han, da skolen ikke kunde bære omkostningerne, bad om, at der maatte bevilges drengen fri rejse til Børnehuset, og at der maatte gives stiftamtet eller magistraten ordre til „hannem ved visse folck at conveyere fra eet sted til eet andet . . . at hand icke skal échappere, som han her icke haver været uvillig til“.

Dette andragende behandledes i conseillet d. 8. januar 1721, og to dage senere sendtes det andet av Henrichsen fremdragne kongebrev, der meddelte biskoppen, dels at direktionen for de fattiges væsen allerede d. 13. december havde faaet ordre til at modtage delinkventen, og at der ligeledes d. 10. januar var avgaaet ordre til stiftsbefalingsmanden *Christian von Lenthe* om, „at lade samme barn imod foraaet levere til en hidreisende skipper, som kand det tage under ansvar og opsig“ og avlevere det i Børnehuset, og nogle maaneder senere har saa Børnehusets porte paa ubestemt tid lukket sig bag Hans Bille Mikkelsen. Retfærdigheden var sket fyldest, og i Odense fik en monsieur Østrup av skolens kasse udbetalt tvende gange 6 rdl. 4 mk. og 11 skilling for drengens forplejning.

Børnehuset var paa dette tidspunkt en blanding av fattighus og straffeanstalt, ikke mindst for vanartede børn, men de forskellige kategorier av dets meget brogede klientel holdtes ikke adskilt, saa det virkede snarest mod sin opdragende hensigt. Mens Hans Bille sad her og kartede uld, arbejdede en os desværre ukendt eller i al fald anonym person fra hans fødeby Ribe for hans sag og løb den da saa indflydelsesrige chef for

Danske Kancelli oversekretær *Frederik Rostgaard* paa dørene, og sidst i maj maaned 1722 laa der for kongen et saalydende bønsskrift:

Aller-naadigste arve-konge:

Med hiertens væmodighed maa jeg andrage for Eders Kongl. Mayt. hvorledes ieg af ungdoms daarlighed i min alders fiortende aar har begaaed dend stoore synd og efter min barndoms forstand for at komme desto beder frem i verden, saasom ieg var fattig og venneløs, gifved mig i samfund med Guds fiende og saaledes frasagt mig det forbund, ieg havde giort med Gud i daaben. Men, naadigste konge, ieg har foruden den mangfoldige straf, ieg udstod i Odense, nu siddet i tugthuset over aar og dag, og som et ungt menneske lærer der inde intet got. Paa det mine unge og bæste aar, i hvilcken jeg kunde lære noget til min forfremmelse i sin tiid og fornemmelig naa des meere kundskab i Guds sande frygt, ikke for mig saa aldellis unyttig skal bortgaa, Gud til ingen ære og mig fattige barn till mine bæste aars spille, saa er ieg paa det allerydmygeligste bønffaldende, at Eders Kongl. Mayst. ville allernaadigst tilgifve mig denne min grofve begangne forseelse og af høi kongl. naade befale, at ieg af dette mit fængsel maa udeløses og komme til min gamle morfader i Riibe, hvor ieg med Guds hielp vil begive mig til bogen for at kunne med tiiden udrætte noget til Guds ære, som ieg saa høligen i min ungdom har fortørned. Jeg skal for denne kongl. naade, som mig herudi beviises, all min liffs-tiid efter min allerunderdanigste skyldighed, bede Gud om langvarig lyck-salighed for kongen og det gandske kongl. huus og forblifver til min død

Eders Kongl. Mayts. ringeste tiener

Hans Bille Michelsen.

Kjøbenhafns Børnehuus, d. 4de maji 1722.

Ansøgningen er ganske dygtigt sat op, saa man kan vist formode, at Hans Billes forbeder har hjulpet ham med den, men der kommer en stærk personlig farve over den, naar der tales om den mangfoldige straf, han halvandet aar i forvejen fik i Odense skole.

Formodentlig takket være Rostgaards forbøn udstedte kongen derefter d. 29. maj en ordre til Børnehusets direktion om at løslade drengen „saa snart hans morfader i Vor kiøbsted Ribe eller andre troværdige folk hannem vilde modtage og giøre de anstalter, at hand u-fortøvet til bemeldte Ribe vorder over sendt, paa det hand der under bemelte hans morfaders opsigst udi den latinske skoele i gudsfrygt og boglige kunster kand blive oplært og fremdragen . . . “

Hvordan det er lykkedes Hans Bille efter den forholdsviis korte fængselstid ikke blot at komme ud til sin bedstefader, men oven i købet igen at komme i en latinskole, faar man et vink om gennem en lille lap, der nu ligger inden i bønskriftet til kongen. Den er stilet til Rostgaard, og underskriften siger os intet om dens forfatter, ligesaa lidt som haandskriften, der er en almindelig skriverhaand, som næppe lader sig identificere. Den lyder:

Høyædle og vellbaarne hr. ober secretaire betakkes paa heele Riiber byes vegne for den kongl. allernaadigste bønørhørelse, som vellbaarne herres naadige meditation till veye bringes for det unge menniske Hans Bille ang. hans løsladelse af børnehuset. Det er heel vell betænkt, at han borneres¹³ till Riibe skole, hvor han allerbest kand være under morfaderens tvang og deres opsigst, som der paa stedet under ham vell.

Kiøb. d. 27. maji. 1722.

᾿αδιαλείπτως

Underskriverens signatur, „den uafbrudte“, hentyder aabenbart til hans utrættelige henvendelse til

Rostgaard eller andre for drengens skyld, og da det lille brev er dateret to dage før løsladelsesordren, maa han allerede umiddelbart efter mødet i conseillet have faaet at vide, at hans klient vilde faa lov at drage hjem til Ribe for at gaa i skole.

Hans Billes senere skæbne er ukendt, kun kan man se, at han ikke fra Ribe skole er blevet dimitteret til Københavns universitet.

NOTER:

Sagens akter findes i Danske Kancelli, Fyenske Tegnelser under de her nævnte data, dog ligger løsladelsesansøgningen under Sjællandske Tegnelser 1722 nr. 232. (Indlæg.)

- 1) Hans Billes opgivelser om sin fødsel er næppe helt rigtige, i hvert fald findes han ikke døbt i Ribe kgb. under ²³/₁₁. Der findes ikke skifte efter hans mor 1716, og latinskolens discipelprotokoller begynder først 1747.
- 2) Se om Mikkel Bille i D. Biogr. Lex. og D. A. A. VII. Han var gift to gange og havde børn i begge ægteskaber, hvad der maaske forklarer hans manglende interesse for den uægte søn, der forøvrigt er opkaldt efter sin morfar, og overfor hvem han ingen juridisk forpligtelse havde. Scoutbynacht er en søofficerscharge mellem kommandør og admiral.
- 3) Dimitteret fra Odense gymnasium 1726 26 aar gammel.
- 4) d. v. s. om en 30 aars tid, ubestemt tidsangivelse. Brevets overskrift maa oversættes: Min broder, broder djævel, til dig djævel hurtigt, hurtigt. Cito cito var en almindelig udskrift paa breve, der hastede.
- 5) Peder Zeuthen f. 1706 i Allested, søn af sognepræst Henrik Z. Kom 1719 fra Kerteminde skole til Odense, dimitteret fra gymnasiet 1724. Blev 1732 professor i matematik ved Odense gymnasium, død 1745. (Se Bloch og Næraae: D. fyenske Gejstlighed.)
- 6) Naar han brugte Graabrødre kirke, var grunden formodentlig den, at de drenge, der nød Odense kommunitet, blev bespist paa Graabrødre kloster og gik til gudstjeneste i Graabrødre kirke. Om kommunitet se Odense Skoleprogram 1855.
- 7) Didrik Rup dimitteredes 1721 22 aar gammel.

XIV

- 8) Hans Jacob Zimmer, søn av sognepræst Gregers Hansen Z., født i Nykøbing F. 1699, student fra Odense 1717, hører sammesteds 1720—30, derefter sognepræst i Tranderup paa Ærø, død 1741.
- 9) Om ham se Fyenske Sml. III og Personalhist. Tidsskr. 1930.
- 10) Om Lodberg og de følgende gejstlige se Bloch anf. v.
- 11) Bruuns udg. av Holbergs Epistler og Werlauff: Hist. Antegnelser til Holbergs første 18 Lystspil, hvorfra ovenstaaende oplysninger er hentet. — I 1803 forskrev tre læredrenge i Aalborg sig til fanden, men de slap med en gejstlig formaning, og ingen hverken gejstlig eller verdslig øvrighed tog sagen højtidelig. Jyske Sml. 4. R. IV. s. 124 ff. — En students privatpræceptor var den professor, der skulde føre tilsyn med hans studier og vandel, og som studenten valgte ved sin immatrikulation.
- 12) Sort mappe indeholdende diverse mss., læg 3, nr. 7.
- 13) d. v. s. begrænses.

